

Εμφάσεις στη διδακτική της Γεωγραφίας

Εισηγήσεις για οργάνωση/σχεδιασμό δραστηριοτήτων στο μάθημα της Γεωγραφίας, με βάση τις κύριες emphases της ειδικής διδακτικής του μαθήματος

[Εφαρμογή τόσο στη διά ζώσης εκπαίδευση όσο και στην εξ αποστάσεως ασύγχρονη μάθηση]

Διήμερο Εκπαιδευτικού
7 – 8 Σεπτεμβρίου 2021

Δομή Σεμιναρίου

- Καλλιέργεια χωρικής σκέψης και σχολική Γεωγραφία
- Γεωγραφικές Αναλυτικές Δεξιότητες (ΓΑΔ)
- Μεθοδολογία Γεωγραφικής Διερεύνησης
 - Γεωγραφικά ερωτήματα
 - ΓΑΔ και γεωγραφική διερεύνηση
- Γεωγραφική διερεύνηση με βάση τους Δείκτες Ε/Ε – Εργασία
 - Διατύπωση ερωτημάτων – υποερωτημάτων
 - Γεωγραφικά εργαλεία – γεωγραφικές έννοιες
- Αξιολόγηση στη Γεωγραφία
 - Διαμορφωτική/τελική αξιολόγηση του μαθητή
 - Εργαλεία διαμορφωτικής αξιολόγησης – παραδείγματα

Χωρική σκέψη: τρία αλληλένδετα στοιχεία

Διαδικασίες συλλογισμού

(αναλυτικές δεξιότητες
συλλογισμού, εκτιμήσεις,
αποφάσεις)

Processes of reasoning

Concepts of space

Έννοιες του χώρου
(ονόματα, ιδιότητες,
απόσταση,
χαρακτηριστικά,
διαστάσεις κ.ά.)

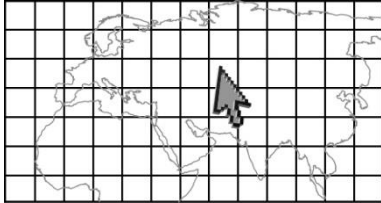

Εργαλεία
απεικόνισης /
αναπαράστασης
(χάρτες, φωτογραφίες,
προβολές,
διαγράμματα κ.ά.)

Tools of representation

Γεωγραφικές χωρικές δεξιότητες

Άντληση, ανάλυση, κατανόηση, ερμηνεία πληροφορίας για τον χώρο, από τον χώρο (ή τις αναπαραστάσεις του)

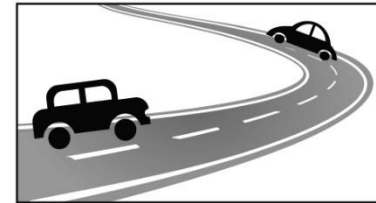
Θέση

Περιφέρειες

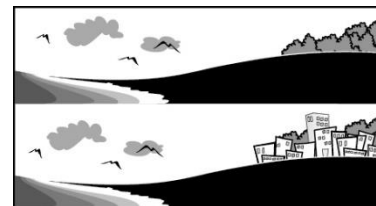
Συνθήκες

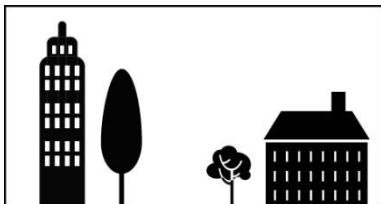
Συσχετίσεις

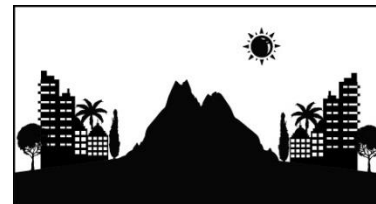
Συνδέσεις

Χωροχρονικές
Αλλαγές

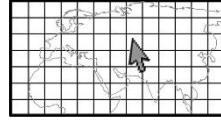
Συγκρίσεις

Αναλογίες

Γεωγραφικές Αναλυτικές Δεξιότητες και Μαθησιακές Δραστηριότητες

ΘΕΣΗ

Η δεξιότητα του να εντοπίζουμε και να περιγράφουμε **πού βρίσκεται** κάτι (ένας τόπος ή ένα αντικείμενο).

Π.χ.

- η θέση του πίνακα στην αίθουσά μας,
- η θέση του γηπέδου στο σχολείο μας,
- η θέση του σχολείου μας στην κοινότητά μας,
- η θέση της πόλης μας στην Κύπρο κ.λπ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Η δεξιότητα του να βρίσκουμε και να περιγράφουμε **τι υπάρχει** σε έναν τόπο και **πώς είναι ο τόπος** αυτός.

Π.χ.

- πώς είναι η αίθουσά μας / πώς είναι το σχολείο μας,
- πώς είναι μια μεγαλούπολη / μια οροσειρά,
- πώς είναι μια παράκτια περιοχή της χώρας μας και τι υπάρχει εκεί κ.λπ.

ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

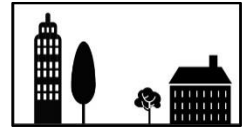

Η δεξιότητα του να βρίσκουμε και να περιγράφουμε **πώς συνδέονται δύο τόποι** μεταξύ τους.

Π.χ.

- πώς μπορούμε να πάμε από την αίθουσά μας προς το γήπεδο χωρίς να βραχούμε,
- πώς μπορούμε να πάμε από το σπίτι μας προς το σχολείο,
- πώς μπορούμε να πάμε από την πόλη μας σε άλλη πόλη κ.λπ.

ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ

Η δεξιότητα του να συγκρίνουμε τόπους **ως προς το πώς είναι** ή **ως προς το πώς συνδέονται** μεταξύ τους.

Π.χ.

- συγκρίνουμε το ύψος των θρανίων δύο διαφορετικών τμημάτων,
- συγκρίνουμε την αίθουσά μας με άλλες αίθουσες,
- συγκρίνουμε την κοινότητά μας με άλλη κοινότητα,
- συγκρίνουμε τον καιρό / το κλίμα σε δύο τόπους κ.λπ.

Χωρική σκέψη και σχολική Γεωγραφία

Η σχολική Γεωγραφία (π.χ. ενότητες γεωγραφίας/ περιεχόμενο) αποκτά νόημα μέσα από τρία, αλληλένδετα μεταξύ τους, στοιχεία απαραίτητα για τη δόμηση της χωρικής σκέψης:

- *Εικόνες και λεξιλόγιο* (δημιουργία παραστάσεων, ερμηνεία και επεξεργασία φωτογραφιών, βίντεο κ.λπ. / χρήση του λεξιλογίου στον προφορικό και γραπτό λόγο)
- *Θεωρία* (βάσιμες εξηγήσεις και τεκμηριωμένη γνώση για ερμηνεία φαινομένων)
- *Αξιολογικές κρίσεις* (αξιολόγηση κάθε άποψης με βάση δεδομένα)

Ενότητες που περιλαμβάνουν δραστηριότητες και για τα τρία στοιχεία δόμησης της χωρικής σκέψης

1. Εικόνες και Λεξιλόγιο

Τα παιδιά εργάζονται σε δραστηριότητες όπου καλούνται:

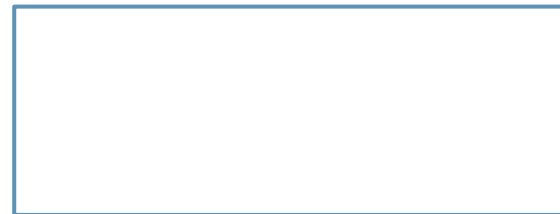
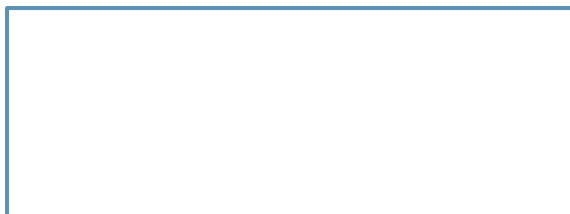
- να δημιουργήσουν παραστάσεις του χώρου ή στοιχείων του (φωτογραφίες, αεροφωτογραφίες, σχέδια, χάρτες κ.ά.)
 - να αποκτήσουν και να χρησιμοποιήσουν λεξιλόγιο (γεωγραφικές έννοιες)
 - να ταυτίσουν τις έννοιες (λεξιλόγιο) με την παράσταση (*διασαφήνιση εννοιών*)
 - να αντλήσουν πληροφορίες από τις παραστάσεις του χώρου ή/και τον πραγματικό χώρο
-
- Αποκωδικοποίηση διαφορετικών γεωγραφικών εργαλείων, όπως:
 - βιωματικές δραστηριότητες (π.χ. παρατήρηση πραγματικού χώρου)
 - φωτογραφίες, αεροφωτογραφίες, βίντεο
 - χάρτες
 - σχέδια (π.χ. κάτοψη αίθουσας)
 - κείμενα, λεζάντες κ.ά.
 - διαγράμματα, γραφικές παραστάσεις, πίνακες δεδομένων
 - γραφικά, μοντέλα απεικόνισης/αναπαράστασης κ.ά.

1. Ήλιος/σύννεφα

- ❖ Γράφω προτάσεις για να περιγράψω πώς είναι ο ουρανός σε κάθε φωτογραφία. Χρησιμοποιώ τις λέξεις ήλιος και σύννεφα.

Υπάρχουν αρκετά σύννεφα στον ουρανό. Ο ουρανός κάπου φαίνεται. Ο ήλιος δεν φαίνεται.

Επόμενη δραστηριότητα:

- Εισαγωγή έννοιών περιγραφής καιρού: *αίθριος, συννεφιασμένος, μερικώς συννεφιασμένος*
- Συσχέτιση έννοιας με την αντίστοιχη απεικόνιση.
(δημιουργία παραστάσεων + απόκτηση/χρήση λεξιλογίου)

Επίπεδα ανάλυσης φωτογραφίας ή αεροφωτογραφίας

Η επεξεργασία των φωτογραφιών γίνεται με βάση τα εξής επίπεδα ανάλυσης:

- **ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ:** Τι βλέπεις; Πώς είναι;
- **ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ-ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟ:** Τι κάνουν; Πού νομίζεις ότι είναι; Τι είδους μέρος είναι;
- **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ:** Μοιάζει με αυτά που γνωρίζεις; Με ποια; Σε ποια περιοχή;
- **ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΟ:** Θα σου άρεσε να ζεις εκεί; Γιατί νομίζεις είναι έτσι;
- **ΥΠΟΘΕΤΙΚΟ:** Τι θα γινόταν αν ... Πώς θα ένιωθες αν βρισκόσουν εκεί ... Τι θα έκανες αν ... κ.λπ.
- **ΛΥΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ:** Πώς αλλιώς θα μπορούσαν να....

Παράδειγμα ανάλυσης φωτογραφίας

1. Συγκεκριμένο: Τι βλέπετε; (ξύλα, βαρέλια, χώμα, κ.λπ. τοποθετημένα καθέτως στον δρόμο / υπόστεγα)
2. Ερμηνευτικό – Περιγραφικό: Τι είναι αυτό που βλέπετε; (οδόφραγμα, εμπόδια στον δρόμο / σημεία ελέγχου της κυπριακής αστυνομίας και του τουρκικού στρατού)
3. Συγκριτικό: Μοιάζει με άλλο οδόφραγμα που έχετε δει; Ποιο; Πού;
4. Υποθετικό: Πώς θα ήταν αν ήμασταν εκεί; (δεν θα μπορούσαμε να περάσουμε, ο δρόμος φαίνεται σαν να σταματά)
5. Αξιολογικό: Πώς αισθάνεστε βλέποντας το οδόφραγμα να εμποδίζει τη διάβαση και την κυκλοφορία προς τα κατεχόμενα; (Ελεύθερη έκφραση συναισθημάτων).
(Κατά την επεξεργασία, δίνεται η έννοια «οδόφραγμα» και επεξηγείται.)

2. Θεωρίες

Τα παιδιά εργάζονται σε δραστηριότητες μέσα από τις οποίες καλούνται να μελετήσουν γεωγραφική θεωρία, δηλαδή:

- *Επιστημονικά βάσιμες εξηγήσεις για πτυχές του χώρου (φυσικού και ανθρωπογενούς)*
- *Τεκμηριωμένη γνώση που εφαρμόζεται για να εξηγήσει διάφορα φαινόμενα.*

Διασφαλίζεται ότι η θεωρία η οποία παρέχεται στα παιδιά (π.χ. ένα κείμενο - πηγή, ένα κείμενο και μια απεικόνιση, μια ιστοσελίδα απ' όπου μπορούν να αντλήσουν πληροφορίες κ.λπ.):

- *Αποτελεί επιστημονική, τεκμηριωμένη γνώση και δεν είναι αυθαίρετη πληροφόρηση.*
- *Παρέχεται στα παιδιά με λόγο κατανοητό (π.χ. προϋπάρχουσες έννοιες ή επεξήγηση/ορισμοί αγνώστων εννοιών)*
- *Παρέχεται σε έκταση ή μορφή (π.χ. κείμενο ή κείμενο + απεικόνιση) την οποία τα παιδιά να μπορούν να διαχειριστούν χωρίς δυσκολία, ώστε να αντλήσουν την απαραίτητη πληροφόρηση.*

3. Αξιολογική κρίση

- Τα παιδιά εργάζονται σε δραστηριότητες όπου ενθαρρύνονται ώστε:
 - να διαμορφώνουν άποψη, να την υποστηρίζουν με τεκμήρια (με βάση τη θεωρία), χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λεξιλόγιο
 - να εξάγουν θεωρία που να εξηγεί το φαινόμενο που μελετάται
 - να αποδέχονται τις γνώμες που βασίζονται σε δεδομένα και σε λογική ανάλυσή τους.

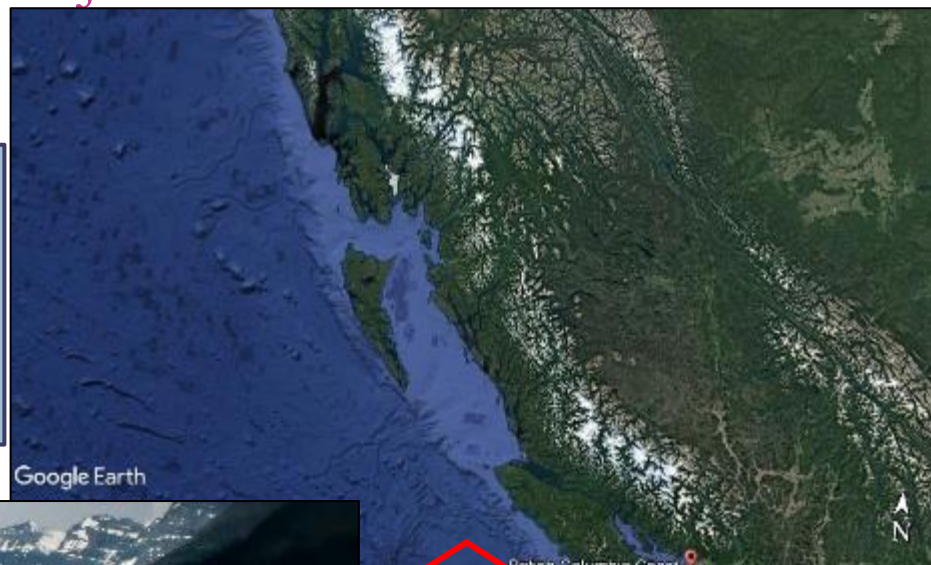
Παράδειγμα: Παγετωνικά τοπία (Ε΄ τάξη/Στ΄ τάξη)

❖ Μελετώ τις πηγές (φωτογραφίες, κείμενο) και:

- Περιγράφω πώς είναι οι ακτές του Καναδά.
- Εξηγώ γιατί έχει τόσους πολλούς κόλπους.

γεωγραφική θεωρία

Οι δυτικές και βόρειες ακτές του Καναδά είναι ψηλές και απότομες. Το έδαφος διαβρώθηκε από την κίνηση των παγετώνων.

Απεικονίσεις
(φωτογραφία και
αεροφωτογραφία)

Για σκοπούς διαφοροποίησης και όπου κρίνεται σκόπιμο:

- Δίνονται στα παιδιά επιπλέον έννοιες/λεξιλόγιο, σε συνδυασμό με τις απεικονίσεις.
- Παρέχονται περισσότερες πληροφορίες στο κείμενο (π.χ. επεξήγηση διάβρωσης κ.ά.)

Παράδειγμα: Κλίμα και Βλάστηση της Ευρώπης (Ε΄ τάξη)

➤ Πώς είναι το κλίμα της Ευρώπης;

• Μελετώ τον χάρτη. Σκέφτομαι και παρατηρώ:

✓ Τι είδους χάρτης είναι; (δες τίτλο)

✓ Τι συμβολίζουν τα χρώματα στον χάρτη; (δες το υπόμνημα)

1. Περιγράφω τι είδους κλίμα έχουν οι διάφορες περιοχές της Ευρώπης;

(χρησιμοποιώ τις κατευθύνσεις του οριζοντα)

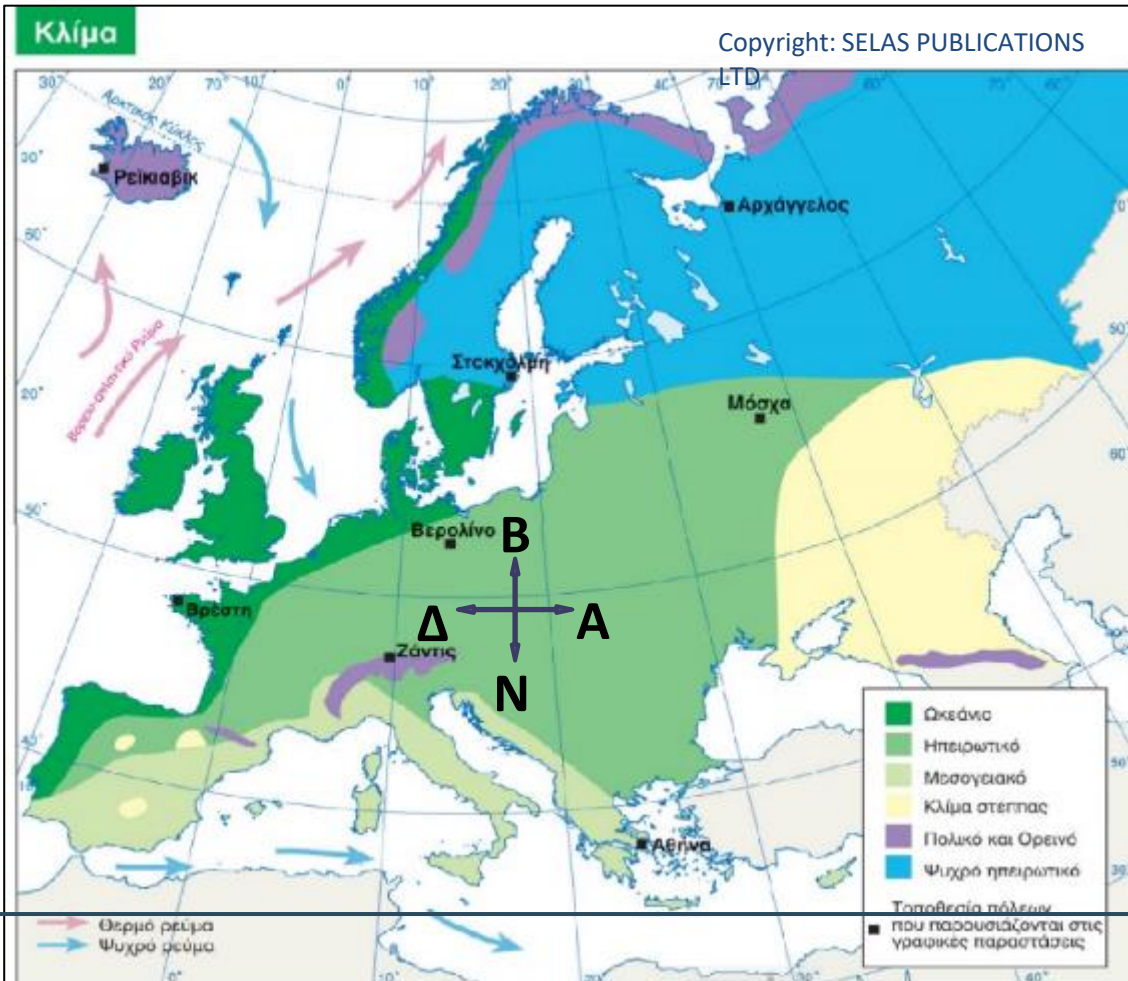
π.χ. Οι νότιες περιοχές της Ευρώπης έχουν μεσογειακό κλίμα.

.....
.....
.....

Γεωγραφικό ερώτημα

Γεωγραφική διερεύνηση: ερμηνεία/αποκωδικοποίηση χάρτη (τίτλος, χρώματα, υπόμνημα - σύμβολα, έννοιες)

Εργασία – εφαρμογή γνώσης: θεωρία (πληροφορίες χάρτη, έννοιες), κατευθύνσεις του οριζοντα, χρήση εννοιών/γραφτός λόγος). Με κόκκινο σημειώνονται τα κριτήρια επιτυχίας: τι πρέπει να προσέξω στην απάντησή μου;

Παράδειγμα: Ο κήπος του σχολείου μας - Α΄ τάξη

1. Διαλέγω ένα φυτό και **περιγράφω τη θέση** του στο παρτέρι.
2. Περιγράφω **τη θέση** του θάμνου 1 **σε σχέση** με το κάγκελο:
 - Ο θάμνος 1 βρίσκεται από το κάγκελο.

Νοητικό στήριγμα – έννοιες (τοπικά επιρρήματα)

Πού βρίσκεται η φατσούλα; 😊	
μπροστά 	πίσω
αριστερά 	δεξιά
κοντά 	μακριά
ανάμεσα 	δίπλα

Παράδειγμα: Καναδάς - Οικονομική ανάπτυξη (Στ' τάξη)

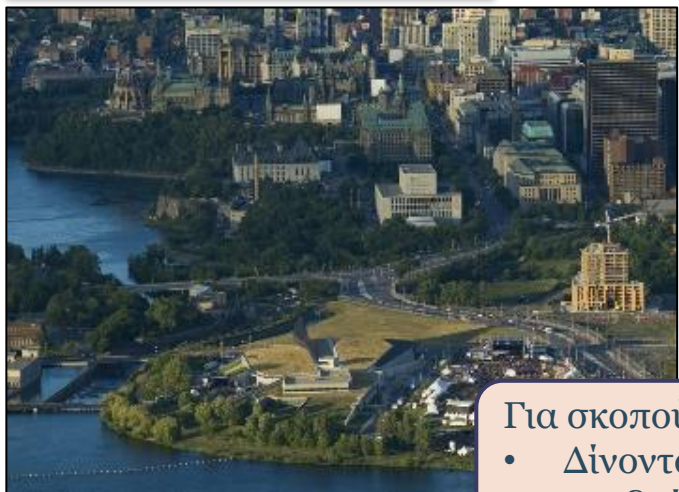
➤ Μελετώ τον χάρτη και τις φωτογραφίες και κάνω υποθέσεις:

«Είναι άραγε ο Καναδάς μια οικονομικά ανεπτυγμένη (πλούσια) χώρα;»

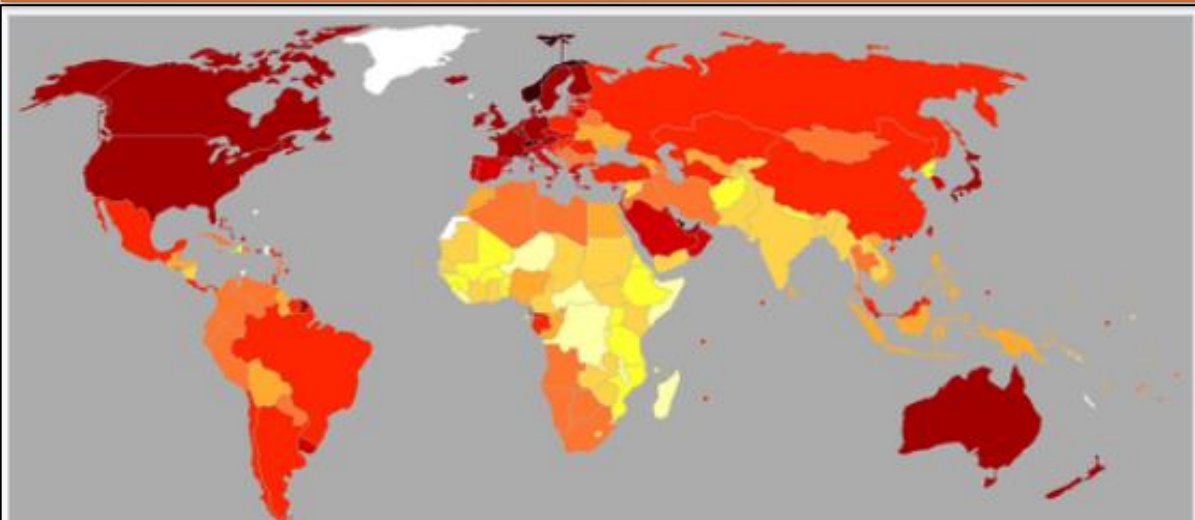
Σκέφτομαι...

1. Τι βλέπω;
2. Τι μέρος είναι αυτό;
3. Τι πληροφορίες παίρνω για τις πόλεις του Καναδά;

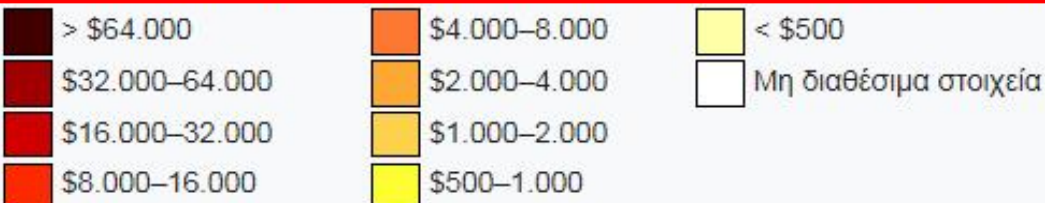

Σκέφτομαι...

1. Τι δείχνει ο χάρτης;
2. Ποιες χώρες είναι σημειωμένες με βαθύ κόκκινο χρώμα; Ποιες με απαλό κίτρινο;
3. Εντοπίζω τον Καναδά. Έχουν ψηλά ή χαμηλά εισοδήματα οι κάτοικοί του;

Χώρες με βάση τα εισοδήματα κατά κάτοικο (σε δολάρια), 2015

Για σκοπούς διαφοροποίησης κι όπου κρίνεται σκόπιμο:

- Δίνονται διαβαθμισμένα εργαλεία (με πιο απλή ή με πιο σύνθετη πληροφόρηση)
- Συνδυάζονται εργαλεία για πιο σύνθετη διερεύνηση (π.χ. πολυτροπικό κείμενο)

Δείκτες Επιτυχίας και Επάρκειας

- Επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα (Δείκτες Επιτυχίας) και σκαλοπάτια μάθησης (Δείκτες Επάρκειας) με **Χωρική Διάσταση**

- Τόπος

- Θεματική

- Έννοιες/Λεξιλόγιο

- Εργαλεία αναπαράστασης του χώρου

- Γεωγραφικές Αναλυτικές Δεξιότητες

Δείκτες Επιτυχίας

Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται

αντικείμενα στον χώρο του σχολείου τους σε σχέση με τον εαυτό τους. (Α' τάξη)

Γ.Α.Δ. - ΘΕΣΗ

Εντοπίζουν και περιγράφουν τι υπάρχει σε έναν τόπο (συνθήκες εκτός σχολείου). (Β' τάξη)

Γ.Α.Δ. –
ΣΥΝΘΗΚΕΣ
(Έννοιες/Λεξιλόγιο)

Περιγράφουν πώς συνδέονται δύο τόποι μεταξύ τους εκτός σχολείου. (Γ' τάξη)

Γ.Α.Δ. - ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Εξηγούν πώς οι άνθρωποι αξιοποιούν τα φυσικά στοιχεία του περιβάλλοντος ανάγοντάς τα σε πλουτοπαγωγικούς πόρους. (Δ' τάξη)

Επιστημονικές
(Γεωγραφικές)
Θεωρίες

Ερμηνεύουν δισδιάστατα και τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης και αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά. (Α' - Στ' τάξη)

Εργαλεία

Δημιουργούν δισδιάστατα και τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης του χώρου. (Α– Στ' τάξη)

Εργαλεία

Τεκμηριώνουν την επιχειρηματολογία τους με έγκυρα γεωγραφικά δεδομένα για οποιαδήποτε άποψη στηρίζουν. (Ε' - Στ' τάξη)

Επιχειρηματολογία

ΘΕΣΗ/ΤΟΠΟΣ	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	ΕΡΓΑΛΕΙΑ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΙ ΟΡΟΙ (ενδεικτικοί, όχι εξαντλητικοί)	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ
Η αίθουσα διδασκαλίας μου Το σχολείο μου	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ	χάρτες μεγάλης κλίμακας	ανατολή, δύση, βορράς, νότος, βόρεια, νότια, ανατολικά, δυτικά, προσανατολισμός	Θέση Συνθήκες Περιφέρειες
Η περιοχή του σχολείου μου	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ (υπηρεσίες – διευκολύνσεις)	γενικοί χάρτες θεματικοί χάρτες αεροφωτογραφίες	κατοικία, σχολείο, δρόμος – πεζοδρόμιο, περίπτερο, φούρνος, κατάσταση, δημαρχείο (διευκολύνσεις – υπηρεσίες που ισχύουν για κάθε σχολική μονάδα)	Θέση Συνθήκες Συνδέσεις
Ο δήμος μου / Η κοινότητά μου	ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΗΣ (ζωνοποίηση)	σχέδιο πίνακες	οικιστική – βιοτεχνική–εμπορική ζώνη, ζώνη δημόσιας χρήσης, αγροτική – κτηνοτροφική ζώνη (ό,τι ισχύει για την κοινότητα/τον δήμο του σχολείου)	Συνθήκες Περιφέρεια Σύγκριση
Κύπρος	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	κινούμενη εικόνα (animation)	επαγγέλματα (π.χ. έμπορος, ψαράς, γιατρός, τυροκόμος), γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, εκπαίδευση, μεταποίηση, μεταφορές, εμπόριο, κατασκευές, υγεία, τραπεζικές δραστηριότητες, οικονομία, εργάζεται σε..., ασχολείται με...	Συνθήκες Περιφέρεια Συσχέτιση
Οικισμοί στην Κύπρο	ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	σχεδιαγράμματα φωτογραφίες βουβοί χάρτες	όρια δήμου/κοινότητας, οικισμός, ακτινωτός – γραμμικός – συμπαγής – ιπποδάμειος οικισμός, προσφυγικός συνοικισμός,	Συνθήκες Συνδέσεις Σύγκριση Μοτίβα Χωροχρονικές αλλαγές
Κύπρος Ελλάδα Μεσόγειος	ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΑ	ανάγλυφος χάρτης σύμβολα	καιρός, σύμβολα, ηλιοφάνεια, σύννεφο, βροχή, άνεμος, ξηρασία, θερμοκρασία, βροχόπτωση, οροσειρά Τροόδους, Πίνδος	Συνθήκες Περιφέρεια Σύγκριση Συσχέτιση Χωροχρονικές αλλαγές
Κύπρος – Ανατολική Μεσόγειος	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ		τοπία, νησί, οροσειρά, βουνό, ύψωμα, πεδιάδα, ακτογραμμή, κόλπος, ακρωτήριο, ακτή, δυτικοί άνεμοι, εμπόριο, λιμάνι, συνδέσεις, μεταφορές, χαλκός	Συνθήκες Περιφέρεια Αναλογία Συνδέσεις Ζώνη επιρροής

Γεωγραφική Διερεύνηση (Μεθοδολογία)

Διατύπωση γεωγραφικού ερωτήματος

Δίνει κατεύθυνση και νόημα στη διερεύνηση

- Να δίνει και να διεγείρει την ερευνητική διάσταση:
Πώς ή Γιατί . . . ;
- Να εμπλέκει τους μαθητές στη διαρκή ερευνητική διαδικασία...εγείροντας υποερωτήματα:
 - Πού συναντούμε το φαινόμενο;
 - Πώς περιγράφεται το φαινόμενο αυτό σε διαφορετικά σημεία;
 - Γιατί συμβαίνει το φαινόμενο αυτό εκεί;
 - Ποια θα είναι τα αποτελέσματα του φαινομένου – συνέπειες στους κατοίκους ή στην κοινότητα;
 - Πώς θα αντιμετωπίσουμε το φαινόμενο;

➤ Γεωγραφικό ερώτημα και υποερωτήματα

- *Γιατί έχουμε πρόβλημα κυκλοφοριακής συμφόρησης γύρω από το σχολείο μας;*
 - Γιατί μετακινούμαστε;
 - Από πού προέρχεται η κίνηση;
 - Ποια είναι η επίδραση της προσέλευσης μαθητών στη γενικότερη κίνηση;
 - Ποιες λύσεις μπορούμε να δώσουμε;
- *Πού θα χωροθετούσατε έναν ταμιευτήρα νερού στην Κύπρο;*
 - Από πού έρχεται το νερό; Ποια πορεία ακολουθεί στο έδαφος;
 - Πού συγκεντρώνεται ο μεγαλύτερος όγκος νερού, στη λεκάνη απορροής ενός ποταμού;
 - Πώς πρέπει να είναι το έδαφος της περιοχής για να περιοριστεί το κόστος κατασκευής;
 - Πώς θα επηρεαστεί η περιοχή κατάντη του ταμιευτήρα, μετά τη δημιουργία του;

«Η Κύπρος στη Μεσόγειο Θάλασσα» - Πορεία διερεύνησης

- Σενάριο – Γεωγραφικό ερώτημα προς διερεύνηση
 - «Ο Αντρέας, το αγόρι που είχε έρθει στην Κύπρο για διακοπές, επιστρέφει στο Λονδίνο. Στο σχολείο του αναλαμβάνει να παρουσιάσει στοιχεία για την Κύπρο, χρησιμοποιώντας τον χάρτη της Κύπρου, για να ενημερώσει τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης του».
- Ερώτημα για επαναφορά γνώσης: «Τι θα μπορούσε να αναφέρει ο Αντρέας για την Κύπρο, χρησιμοποιώντας και τον χάρτη της Κύπρου;»
- Γεωγραφικό Ερώτημα: **«Πού βρίσκεται η Κύπρος;»**
- Υποερωτήματα:
 - Η Κύπρος στην υδρόγειο σφαίρα
 - Σε ποιο ημισφαίριο βρίσκεται η Κύπρος;
 - Η Κύπρος στην Ευρώπη
 - Σε ποιο μέρος της Ευρώπης βρίσκεται η Κύπρος
 - Η Κύπρος στη Μεσόγειο θάλασσα
 - Σε ποιο μέρος της Μεσογείου βρίσκεται η Κύπρος;
 - Σύγκριση έκτασης νησιών Μεσογείου

- Σενάριο (συνέχεια) – διατύπωση υποερωτημάτων
 - «Ο Αντρέας, αφού μίλησε στην τάξη του για τη γεωγραφική θέση της Κύπρου, ένα παιδί αναφέρει πως παρακολούθησε στις ειδήσεις ότι η Κύπρος θα παράγει φυσικό αέριο. Άλλα παιδιά της τάξης ρωτούν να μάθουν τα εξής: *«Τι είναι το φυσικό αέριο; Πού βρίσκεται το φυσικό αέριο;»*
 - Πού βρίσκεται το φυσικό αέριο;
 - Πώς δημιουργήθηκε;
 - Πώς οι άνθρωποι εξασφαλίζουν το φυσικό αέριο;
 - Πώς οι άνθρωποι χρησιμοποιούν το φυσικό αέριο;
 - Φυσικό αέριο: ένας πλουτοπαραγωγικός πόρος
 - ***Πού βρίσκεται το φυσικό αέριο της Κύπρου;***
 - ***Χωρικά Ύδατα και Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη***
 - Τι είναι η ΑΟΖ;
 - Ποια κράτη έχουν ΑΟΖ και ποιος αποφασίζει για τα όριά της;
 - Ποια είναι τα δικαιώματα των κρατών στην ΑΟΖ τους;
 - Έκταση και όρια της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας
- Ερωτήματα για έκφραση αξιολογικής κρίσης
 - «Η Κύπρος, εδώ και μερικά χρόνια, κάνει διερευνητικές γεωτρήσεις στην περιοχή της ΑΟΖ της, για να εντοπίσει πού και πόσο φυσικό αέριο υπάρχει εκεί».
 - «Γιατί είναι σημαντικές για την Κύπρο, οι έρευνες αυτές στην ΑΟΖ της;»
 - «Πόσο σημαντικό θα ήταν, αν η Κύπρος υπέγραφε συμφωνίες για τα σύνορα της ΑΟΖ της και με τις άλλες γειτονικές χώρες (Ελλάδα, Τουρκία και Συρία);»

«Γεωγραφικές συντεταγμένες» - Πορεία διερεύνησης

Σενάριο – Διατύπωση γεωγραφικού ερωτήματος

Η Αγνή φτάνει στο Παρίσι μαζί με τη μητέρα της για να επισκεφτούν την αδερφή της, η οποία βρίσκεται εκεί για σπουδές. Η Αγνή καταχωρίζει την οδό και τον αριθμό του σπιτιού στην εφαρμογή του κινητού τηλεφώνου της. Ακολούθως, διαπιστώνει ότι η εφαρμογή της παρουσιάζει σε ψηφιακό χάρτη το σημείο όπου βρίσκεται το σπίτι και της δίνει τις συντεταγμένες γεωγραφικού πλάτους και γεωγραφικού μήκους του σημείου. Η Αγνή αναρωτιέται:

➤ *«Τι είναι οι συντεταγμένες γεωγραφικού πλάτους και γεωγραφικού μήκους; Τι σχέση έχουν με τη θέση ενός τόπου στη Γη;»*

- Γεωγραφικό πλάτος – παράλληλοι κύκλοι
 - Τι είναι το γεωγραφικό πλάτος
 - Πώς βρίσκουμε το γεωγραφικό πλάτος ενός σημείου στη Γη;
- Γεωγραφικό μήκος – μεσημβρινοί κύκλοι
 - Τι είναι το γεωγραφικό μήκος;
 - Πώς βρίσκουμε το γεωγραφικό μήκος ενός σημείου στη Γη;
- Τι είναι οι συντεταγμένες γεωγραφικού πλάτους και γεωγραφικού μήκους;
- Πως ορίζουν τη θέση ενός σημείου στη Γη;

Ερώτημα για έκφραση αξιολογικής κρίσης

- Σε ποιες περιπτώσεις οι άνθρωποι χρησιμοποιούν τους γεωγραφικές συντεταγμένες; Πώς τους βοηθούν στις διάφορες δραστηριότητές τους;

Γεωγραφικά ερωτήματα (ΣΥΝΕΧΕΙΑ)

- Ποιες άλλες πληροφορίες μπορούμε να αντλήσουμε για έναν τόπο, αν γνωρίζουμε το γεωγραφικό μήκος του;
- Πώς σχετίζεται το γεωγραφικό μήκος με την ώρα ενός τόπου;
 - Γιατί δεν έχουν την ίδια ώρα όλοι οι τόποι στη Γη;
 - Πώς κατάφεραν οι άνθρωποι να ορίσουν την ώρα στις διάφορες περιοχές της Γης,
 - Πώς βρίσκουμε την ώρα σε έναν τόπο, αν γνωρίζουμε το γεωγραφικό μήκος του
- Ποιες άλλες πληροφορίες μπορούμε να αντλήσουμε για έναν τόπο, αν γνωρίζουμε το γεωγραφικό πλάτος του;
- Πώς το γεωγραφικό πλάτος ενός τόπου επηρεάζει το πόσο θερμαίνεται ο τόπος αυτός από τον Ήλιο;
 - Πώς πέφτουν οι ακτίνες του ήλιου στην επιφάνεια της Γης. Γιατί
 - Είναι ολόχρονα ίδιος ο καιρός στις διάφορες περιοχές της Γης;
- Ποιοι άλλοι λόγοι καθορίζουν τον τρόπο που πέφτουν οι ακτίνες του ήλιου στη Γη, εκτός από το σφαιρικό σχήμα της;
 - Η λόξωση του άξονα της Γης
 - Η περιφορά της Γης γύρω από τον Ήλιο
- Ποιοι είναι οι βασικοί παράλληλοι κύκλοι της Γης; Πώς ορίζονται;
- Ποιες είναι οι θερμικές ζώνες της Γης;
- Πώς αυτές ορίζονται από τους βασικούς παράλληλους κύκλους;

➤ Απάντηση στο γεωγραφικό ερώτημα

Στο πλαίσιο της διερεύνησης, τα παιδιά καλούνται να αντλήσουν πληροφορίες από τα εργαλεία, να τις αναλύσουν, να τις συνθέσουν και τέλος να απαντήσουν στο γεωγραφικό ερώτημα.

➤ *δηλαδή, διασαφηνίζουν έννοιες, μελετούν θεωρία και θέτουν κριτήρια, προς απάντηση ενός ερωτήματος.*

**Τι πρέπει να περιλαμβάνει η απάντησή μου
για να είναι ποιοτική;**

Δραστηριότητες γεωγραφικής διερεύνησης

Παραδείγματα Ε' και Στ' τάξης

- Υδάτινοι δρόμοι της Ευρώπης – Ο ποταμός Δούναβης
- Βόρεια Αμερική – Η οικονομική ανάπτυξη του Καναδά

Γεωγραφική διερεύνηση με βάση τους Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας

Εργασία

- Ελλάδα – Αστική ανάπτυξη – Δ τάξη
- Κύπρος – Μεσογειακό κλίμα – Τουρισμός – Δ' τάξη
- Ήπειροι – Ωκεανοί – Η θέση της Ευρώπης – Ε' τάξη

Αξιολόγηση μαθητή και Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας

Εισηγούμενες δραστηριότητες

διαμορφωτικής και τελικής αξιολόγησης

Δραστηριότητες που περιγράφονται στον σχεδιασμό της κάθε ενότητας για:

- Αξιοποίηση δραστηριοτήτων στα φύλλα εργασίας
- Αξιοποίηση δελτίων αξιολόγησης
- Αξιοποίηση τετραδίου ως δελτίο εισόδου/εξόδου

Εργαλεία Διαμορφωτικής Αξιολόγησης (παραδείγματα)

Εργαλεία που εξυπηρετούν την άμεση συλλογή «απαντήσεων»:

■ *Μία αλήθεια και ένα ψέμα*

Σημειώνουν κάτι που ισχύει και κάτι που δεν ισχύει για ...

- τις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου
- τις οροσειρές του Πενταδακτύλου και του Τροόδους

■ **3 - 2 - 1**

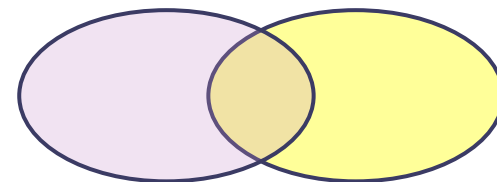
3 πόλεις
2 οροσειρές
1 πεδιάδα

3 πληροφορίες που μας δίνει η φωτογραφία
2 πληροφορίες που μας δίνει ο χάρτης
1 πληροφορία που υπάρχει και στο κείμενο και στη φωτογραφία

■ *Εννοιολογικοί χάρτες (π.χ. βέννιο διάγραμμα)*

Σύγκριση - εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ...

- της πρωτεύουσας και των άλλων πόλεων
- των ορεινών και των παράκτιων οικισμών

■ *Εργασίες Ορθό/Λάθος, πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης κ.ά.*

■ *Ερωτήματα με δοσμένα κριτήρια (π.χ. Γράφω έναν τουλάχιστον λόγο γιατί...Εξηγώ πώς οι άνθρωποι...)*

Ευχαριστούμε!
Καλή συνέχεια στο δύσκολο έργο σας!

Θεοδώρα Δαμιανού	dde-geografia@schools.ac.cy Τηλ. 22402329 (Πέμπτη και Παρασκευή)
Ανδριανή Σιακίδου	

Υπεύθυνη Επιθεωρήτρια: **Νεοφύτα Καμέρη**

<http://geod.schools.ac.cy>

Αξιολόγηση σεμιναρίου

<https://forms.gle/kJthRun4yoJ3thttp6>